

ЕКОНОМСКИ АСПЕКТ ПРЕКРШАЈА

истраживање за 2006. и првих 6 месеци
2007. године, Република Србија

Удружење судија за прекршаје Републике Србије је, у наставку успешне сарадње са АВА СЕЕЛI, крајем 2007. године реализовало пројекат Економски аспект прекршаја, са циљем сагледавања улоге и значаја органа (судова) за прекршаје у систему правосуђа, њиховог финансијског доприноса буџету Републике Србије, мере изложености појединаца и привредних субјеката прекршајним санкцијама (кроз анализу казнене политике по различитим областима прекршаја) и сагледавања потребе за евентуалном изменом законодавних одредби. Да би се уопште разумели резултати истраживања потребно је дати неколико објашњења:

1. **предмет истраживања** представљају искључиво пред првостепеним или другостепеним прекршајним органима правноснажно окончани и **у 2006. и првих 6 месеци 2007. године извршени предмети, за подручје целе Србије (без Косова и Метохије)**. С обзиром да је за вођење поступка, уз одступање у одређеним областима, законом прописан рок од две године дана (од дана чињења прекршаја) и да исто толико износи и рок за извршење санкција по тим предметима (одређен у односу на датум правноснажности одлуке), у 2006. и првој половини 2007. године могло је бити (и било) предмета који су кажњавањем окончани још у 2004. или 2005. години, а код првостепених органа примљени у 2002. или 2003. години.. Другим речима, показатељ „број извршених предмета“ који ће се касније видети у табелама не одговара броју окончаних одлука нити из њега нужно проистичу санкције изречене у 2006. или 2007. години, већ и оне из претходног периода које су, из мноштва разлога, приспеле на извршење касније. У оквиру овог параметра потом је, управо да би се испунили циљеви истраживања, утврђивана висина новчаних и трајање затворских казни, висина паушалних трошкова, број предмета (у броју извршених) у којем је, по неком основу, казна ублажена и број предмета који су и даље, на крају 2006. године и на крају јуна месеца 2007. године, чекали извршење принудном наплатом;

2. **начин истраживања** диктиран је територијалном организацијом првостепених органа (судова) за прекршаје и постојећом класификацијом прекршаја која је још увек у примени на целом подручју државе. Прекршаји су као противправна дела по тој класификацији подељени у више група, са одговарајућим подгрупама, а њихово евидентирање врши се на једнообразан начин код свих

прекршајних судова, кроз уписнике и/или уписницима прилагођен рачунарски програм. Тако шифра **01** представља област јавног реда и мира, а у оквиру те шифре су подгрупе 0101 (свађа, вика), 0102 (претња), 0103 (вређање, злоупотреба, насиље, туча), потом неовлашћена употреба оружја и пиротехничких средстава итд. По истом принципу издељене су и остале области од којих у шифру **02** спадају сва дела из области безбедности саобраћаја (непрописна брзина, алкохолисаност, непоштовање првенства пролаза, неправилно извођење радњи у саобраћају, техничка неисправност возила, возња пре стицања права на управљање и слично), а у шифру **03** сврстани су прекршаји из области јавне безбедности-прелазак државне границе, кретање и боравак странаца, превивалиште и боравиште грађана, личне карте, повреда прописа о оружју и муницији, јавним скуповима итд. Шифра **04** представља дела у оквиру привреде (прекршаји из области промета робе и услуга, предузетништва, заштите потрошача, стандарда, жигова и квалитета производа, заштите конкуренције, промета алкохолних и безалкохолних пића, лова, риболова, шумских крађа, ветеринарства, пољопривреде, водопривреде, урбанизма, путева, телекомуникација, здравствене заштите животиња, комуналних делатности, становања итд). У шифру **05** спадају порески, царински и девизни прекршаји, од којих царински и девизни још увек нису у фактичкој надлежности судова за прекршаје али ће бити, као и повреда прописа из области јавних набавки и буџетског система, док шифра **06** обухвата дела из радних односа и заштите на раду (прописи о мерама хигијенско-техничке заштите на раду, заснивању и престанку радног односа, платама, заштити трудница, младих и инвалида итд). Кроз шифру **07** обухваћени су прекршаји везани за образовање, школство, културу, информисање и слободан приступ информацијама од јавног значаја, а у шифру **08** спадају дела из области надзора над животним намирницама, заштите животне средине, спречавања и сузбијања заразних болести, здравствене заштите и слично. Најзад, у оквиру шифре **09** су дела из области одбране и по Закону о војсци, а у шифру **10** сврстани су прекршаји везани за управу: прописи о политичким странкама, удружењима грађана, статистици, евиденцијама, непоступање по решењима органа управе и остало. Истраживање је управо спроведено према наведеној класификацији, непосредним увидом у предмете или уписнике, по територијалном принципу тј. у претежном броју првостепених органа. Из техничких разлога кроз извештај није дат приказ задатих показатеља за сваку јединицу локалне самоуправе већ збирни резултат, на нивоу већа за прекршаје (региона) и, потом, за целу Републику Србију;

3. ограничавајући фактори истраживања су време, технички услови за извођење пројекта и објективне околности. Ови разлози су определили како квантитет тако и квалитет истраживања. Наиме, пројекат је рађен уз добровољно учешће чланова Удружења судија и управо због недовољног временског оквира и низа тешкоћа у прикупљању података није спроведен у свим општинама (од могућег 161 првостепеног суда у РС без КиМ истраживање је извршено у 143), или је то учињено половично. Исти разлог (временски моменат) ограничио је домет истраживања у погледу ваљане и детаљне анализе параметара засебно и домет у погледу прикупљања макар основних података везаних за царинске и девизне прекршаје који су по финансијским ефектима од изузетног значаја за државу и који

ће се, према већ усвојеном закону, наћи у надлежности прекршајних судова, а што улогу овог дела правосудног система у блиској будућности значајно подиже. Фактор техничке природе је непостојање јединственог система праћења предмета од тренутка када „уђу“ у поступак до његовог окончања, што подразумева и извршење, јер се у мноштву првостепених органа ове евиденције и даље воде само ручно, кроз уписнике, што је у конкретном случају захтевало дугачак „ход“ у претраживању. Објективну околности чини период на који се пројекат односи. Како је и речено, у 2006. години извршаване су санкције изречене правноснажним одлукама из те исте али и претходних година (то су могле бити и 2002. и 2003.), те реално и број новчаних и број затворских казни проистиче најпре из решења донетих током 2005. и 2004. године, а мање из других. При крају 2005. године (29. новембра) измењене су одредбе у смислу повећања казни по готово свим законима, што значи да су у 2006. (па и 2007. години) извршаване оне санкције које су по својим износима ниже (јер потичу из ранијих одлука) и да је, обрнуто, озбиљније кажњавање уследило тек по прекршајима учињеним након 29. 11. 2005. године (а они су у истраживање ушли у малом проценту). Осим тога, 2005. године донет је и низ потпуно нових и битних закона везаних за заштиту потрошача, заштиту конкуренције, заштиту на раду итд., чија се примена кроз истраживање такође мање могла пратити. Крајњи подаци утолико носе карактеристику тачних али непотпуних и релативних пошто не одражавају стварну слику значаја прекршајних органа у систему правосуђа у садашњем тренутку већ слику базирану на ранијем раду. Најкраће, кроз истраживање исказан финансијски ефекат поступања судова за прекршаје мањи је од стварног, о чему ће касније бити још речи.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

1. ВЕЋА ЗА ПРЕКРШАЈЕ-РЕГИОНИ

Београд

Обухвата град Београд и шест општина: Барајево, Гроцку, Младеновац, Лазаревац, Обреновац и Сопот. Ово подручје одговара округу града Београда. Истраживање није вршено у Барајеву, Гроцкој и Младеновцу.

2006. година: показатељи у мањој мери непотпуни.

Укупно извршених предмета: 81.160.

Укупан износ извршених новчаних казни: 468.480.083,00 динара.

Укупно наплаћени паушални трошкови: 53.600.661,00 динара

Укупан финансијски ефекат: 522.480.774,00 динара.

Укупно трајање извршених затворских казни (у данима): 11.044.

Просечна казна је 5.691,00 динара. Највећа извршена казна, са просеком од 89.285,00 динара, изречена је у области финансија, најмања је на шифри 03-јавна безбедност- и износи 862,00 динара.

Највећи проценат ублажавања казни је у области привреде (чак 62,12%), најмањи (ако се не рачунају области образовања, управе и војске, где ублажавања није ни било) код саобраћаја- 1,08%. За све области прекршаја проценат је 8,78%.

2007. година: резултати у мањој мери непотпуни.

Укупно извршених предмета: 28.385.

Укупни износ извршених новчаних казни: 263.759.033,00 динара.

Укупно наплаћени паушални трошкови: 19.266.976,00 динара.

Укупан финансијски ефекат: 283.026.009,00 динара.

Трајање затвора (у данима): 3650.

Просечна извршена изречена казна је 9.108,00 динара.

Највећа просечна изречена и извршена казна поново је у области финансија, 384.200,00 динара, најмања код повреде прописа из области одбране тј. Закона о војсци-1.204,00 динара.

Санкције су ублажаване у 4,52% случајева. Највећи проценат је у оквиру шифре 06 (радни односи-30,76%), а у погледу најмањег степена важи потпуно иста констатација као и код 2006. године.

Ваљево

Веће за прекршаје Ваљево покрива Колубарски и Мачвански округ, са 14 општина, а истраживање није обављено у 4-Љубовији, Малом Зворнику, Љигу и самом Ваљеву.

2006. година: резултати непотпуни.

Укупно извршених предмета: 25.461.

Укупни износ извршених новчаних казни: 116.213.835,00

Укупно наплаћени паушални трошкови: није доступно.

Укупан финансијски ефекат за 2006.: 116.213.835,00 дин.

Укупно трајање затворских казни, у данима: 3288.

Највећа просечна изречена и извршена казна је у оквиру управе (једна казна од 57.000,00 динара) и, потом, здравства (просек 7.656,00 динара), а најмања 808,00 динара, у области јавног реда и мира. Просек за цео регион је 4.516,00 динара.

Највећи проценат ублажавања регистрован је у здравству (27,02%), најмањи у ЈРМ (3,76%), а просек ублажавања износи 5,99%.

2007. година: показатељи непотпуни.

Укупно извршених предмета: 12.776.

Укупно наплаћена казна: 80.453.069,00 динара.

Подаци о извршеним паушалним трошковима нису познати.

Укупан финансијски ефекат: 80.453.069,00 динара.

Трајање затвора: 2607 дана.

Просечна казна на подручју Већа је 6.199,00 динара, од чега највећа просечна у области радних односа (22.051,00 динара), најмања на шифри 03-1.962,00 динара.

Процент ублажавања санкција износи у просеку 7,61, и највећи је у области привреде (29,77%), одмах потом здравства (28,61%), најмањи и даље у ЈРМ (2,22%)..

Зајечар

Обухвата 8 општина Зајечарског и Борског округа. Истраживање је извршено у свим.

2006. година: резултати потпуни.

Укупно извршених предмета: 18.750.

Укупан износ наплаћених казни: 101.744.250,00 динара.

Укупно наплаћени трошкови: 8.853.240,00 динара.

Крајњи финансијски ефекат: потпун, 110.597.390,00 динара.

Укупно трајање затвора, у данима: 2463.

Износ просечне казне: 5.191,00 динара.

Највећа просечна казна је у области финансија (једна, 70.000,00 динара), потом радних односа-31.300,00 динара. Најмању просечну казну има област јавне безбедности-2.618,00 динара.

Ублажавање санкција најзаступљеније је на шифри 06 и износи 37,96%, најмање га је у оквиру јавног реда и мира, 1,32%. Просечно је на региону ублажено 6,09% казни.

2007. година:

Укупно извршених предмета: 7516.

Износ казне: 62.846.553,00 динара.

Износ наплаћених трошкова: 4.614.448,00 динара.

Укупан ефекат: 67.461.001,00 динара.

Трајање затвора: 1.286 дана.

Износ просечне изречене и извршене казне на подручју Већа Зајечар је 7.887,00 динара и највећа је у области радних односа-33.893,00 динара, а најмања у области одбране,3.946,00 динара.

За цео регион проценат ублажавања санкција износи 6,43, највише на шифри 06-40,00%, најмање код ЈРМ-4,40%.

Крагујевац

Ово Веће покрива Шумадијски и Поморавски округ, а чини га 13 општина, од којих пројекат није спроведен у једној-Параћину.

2006. година: резултати незнатно мањи од стварних.

Укупно извршених предмета: 27.950.

Укупан износ казне: 141.562.354,00 динара.

Наплаћени трошкови: 6.571.133,00 динара.

Укупан финансијски ефекат: 148.133.487,00 динара.

Затворска казна, у данима: 3075.

Просечна новчана казна за подручје: 5.076,00 динара. Од тога, највећа, на шифри 05-43.000,00 динара, најмања казна у области одбране и војске-1.980,00 динара.

Ублажавање по неком од законских основа вршено је у 1,05%, највише у оквиру шифре 08 (здравство, 11,42%), најмање у области јавног реда и мира-0,43%.

2007. година:

Укупно предмета: 10.897.

Укупан износ казне: 48.821.356,00 динара.

Наплаћени паушални трошкови: 2.829.972,00 динара.

Крајњи финансијски ефекат: 51.651.328,00 динара.

Трајање затвора, у данима: 602.

Просечна новчана казна у извршеним предметима износила је 4.375,00 динара, при чему је највећа у области радних односа (33.227,00 динара), најмања на шифри 09- 900,00 динара.

Ублажено је 1,06% санкција, највише код радних односа, 30,30%, а најмање у области саобраћаја, само 0,53%.

Краљево

Обухвата општину Сјеница из Златиборског округа и целе Рашки, Расински и Моравички округ, из ког је изузета општина Ивањица. Подручје је подељено на 15 општина, при чему није вршено једино у Врњачкој Бањи.

2006. година: исход незнатно мањи од стварног.

Укупан број извршених предмета: 75.324.

Укупна новчана казна: 188.041.295,00 динара.

Укупно наплаћени трошкови: 21.485.802,00 динара.

Укупан финансијски резултат: 209.527.097,00 динара.

Затворске санкције, у данима: 8571.

Просечна новчана казна за подручје је 2.509,00 динара. Највећу просечну санкцију има област управе, са 12.648,00 динара, најмању саобраћај, 2.161,00 динара.

Просек ублажавања казни у региону је 2,58%, највише на шифри 08 (27,21%), најмање у оквиру предмета из јавног реда и мира (0,25%).

2007. година:

Укупно извршених предмета: 28.393.

Укупно наплаћена новчана казна: 131.993.819,00 динара.

Укупно извршени паушални трошкови: 10.281.634,00 динара.

Крајњи финансијски резултат: 142.275.453,00 динара.

Трајање казне затвора: 4598 дана.

Просечна новчана казна је 5.221,00 динара, највећа (просечна) у области радних односа-21.488,00 динара, најмања у области јавне безбедности-3.363,00 динара.

Ублажавање је најчешће вршено у предметима из области здравства, 38,04%, ретко на шифри 01-0,30%. Укупни проценат је 2,5.

Лесковац

Веће за прекршаје Лесковац покрива 13 општина Јабланичког и Пчињског округа. Истраживањем су обухваћене све јединице локалне самоуправе.

2006. година: резултати потпуни.

Укупно предмета: 24.275.

Укупно наплаћена казна: 107.034.207,00 динара.

Извршени трошкови: 7.962.943,00 динара.

Укупан финансијски ефекат: 114.997.150,00 динара.

Трајање затвора: 1367 дана.

Просечна новчана казна за све прекршаје је 4.438,00 динара. Највећи просек је у области радних односа, 22.628,00 динара, најмањи у области одбране: 2.279,00 динара.

Санкције су ублажаване у 2,04% свих, највише у оквиру шифре 07 (9,17%), најмање на шифри 03 (1,31%).

2007. година:

Извршено предмета: 12.755.

Укупна новчана казна: 67.918.722,00 динара.

Наплаћени трошкови: 4.793.139,00 динара.

Крајњи финансијски резултат: 72.711.861,00 динара.

Извршена затворска казна у трајању од 1014 дана.

Просечна новчана казна на подручју је 5.353,00 динара, највећа просечна у радним односима-28.325,00 динара, најмања (2.903,00 динара) у области јавне безбедности.

Ублажавање је забележено у 1,61% случајева, највише код здравства (4,25%), најмање у области јавне безбедности-0,61%.

Ниш

Покрива Нишавски, Топлички и Пиротски округ, са 15 општина, од којих је пројекат спроведен у 6, а чак у 9 истраживање није вршено. У питању су Алексинац, Пирот, Меровина, Блаце, Ражањ, Димитровград, Бабушница, Бела Паланка и Гацин Хан.

2006. година: резултати непотпуни, утолико нису основ упоређивања са другим регионима.

Укупно извршених предмета: 32.494.

Укупан износ извршених казни: 124.725.311,00 динара.

Укупно наплаћени трошкови (за све општине): 13.278.263,00 динара.

Укупан финансијски ефекат: 138.003.574,00 динара.

Казна затвора: 2777 дана.

Просечна новчана казна на подручју Већа је 3.845,00 динара, највећа просечна у области финансија, 14.000,00 динара, најмања на шифри 07-1.277,00 динара.

За општине у којима је истраживање спроведено није изнето да је било ублажавања санкција, податак непознат.

2007. година:

Укупно предмета: 12.827.

Укупна новчана казна: 77.070.879,00 динара.

Укупно наплаћени трошкови: 5.734.581,00 динара.

Укупан финансијски резултат: 82.805.460,00 динара.

Укупно извршена казна затвора: 800 дана.

За општине где је истраживање вршено просечно изречена казна је 6.028,00 динара, при чему је највећа у области радних односа, 48.283,00 динара, а најмања у оквиру санкција из јавног реда и мира-3.053,00 динара.

За ублажавање податак је непознат.

Нови Сад

Подручје Већа за прекршаје Нови Сад обухвата целу АП Војводину са 45 општина, подељених у 7 округа- Севернобачки, Западнoбачки, Јужнобачки, Средњебанатски, Севернобанатски, Јужнобанатски и Сремски. Подаци су дати за све општине.

2006. година: подаци потпуни.

Укупно извршених предмета: 120.827.

Укупно наплаћена казна: 849.713.884,00 динара.

Укупно извршени паушални трошкови: 42.530.527,00 динара.

Крајњи финансијски резултат: 892.244.411,00 динара.

Просечна новчана казна је 6.990,00 динара, највећа просечна у области радних односа-254.463,00 динара, најмања просечна на шифри 07-2.485,00 динара.

Санкције су ублажаване у занемаривих 0,67%, највише у области финансија (10,25%), најмање у области управе (0,19%).

2007. година:

Укупно предмета: 53.092.

Укупна казна: 433.832.544,00 динара.

Наплаћени паушал: 25.439.883,00 динара.

Укупан финансијски резултат: 459.272.427,00 динара.

Извршена је просечна новчана казна за целу АП Војводину од 8.211,00 динара, највећа просечна у области радних односа (31.848,00 динара) и најмања просечна у оквиру образовања, науке, културе-2.872,00 динара.

У области управе, одбране и финансија није било ублажавања санкција, највише га је на шифри 06-6,40%, најмање код јавног реда и мира-0,30%. У свим случајевима проценат је, као и 2006. године, 0,67.

Смедерево

Обухвата 11 општина Браничевског и Подунавског округа, истраживање је спроведено у свим првостепеним органима.

2006. година: подаци потпуни.
Број извршених предмета: 25.315.
Укупно наплаћена казна: 75.139.923,00 динара.
Паушални трошкови: 13.235.557,00 динара.
Укупан финансијски ефекат: 88.375.480,00 динара.
Казна затвора, у трајању од: 1363 дана.
Просечна новчана казна за подручје је 2.812,00 динара, највећа на шифри 06, 25.011,00 динара, најмања у области јавног реда и мира-1.623,00 динара.
Санкције су ублажене у 1,12%, највише у области финансија (12,5%), најмање код ЈРМ (0,26%).

2007. година:
Укупан број предмета: 11.557.
Укупно извршена казна: 59.885.635,00 динара.
Укупно извршени паушал: 6.706.504,00 динара.
Крајњи резултат: 66.592.139,00 динара.
Извршено затвора: 606 дана.
Просечна казна је 5.022,00 динара, највећа у области радних односа (просек 47.882,00 динара), најмања у области одбране-1.866,00 динара.
Санкције су ублажене у 1,16%, од чега највише на шифри 05 (12,65%), најмање код ЈРМ-0,13%.

Ужице

Покрива Златиборски округ, из ког је изузета Сјеница, а придодата му је Ивањица из Моравичког округа. Чини га 10 општина, а истраживање је извршено на целом подручју.

2006. година: подаци потпуни.
Укупан број извршених предмета: 28.725.
Укупна новчана казна: 134.880.360,00 динара.
Укупно извршени паушални трошкови: 9.276.800,00 динара.
Крајњи ефекат: 144.157.160,00 динара.
Трајање казне затвора: 3518 дана.
На подручју је извршена просечна казна од 4.251,00 динара, од чега највећа у области радних односа (просек 11.799,00 динара), а најмања у области одбране-1.713,00 динара.
Санкције су ублажаване у 4,42%, највише на шифри 08-29,85%, најмање у области ЈРМ, само 0,23%.

2007. година:
Број предмета: 11.466.
Износ наплаћене казне: 78.984.573,00 динара.
Паушални трошкови: 4.664.030,00 динара.
Укупан финансијски резултат: 83.648.603,00 динара.
Извршена казна затвора: 1838 дана.

Просечна новчана казна је 6.589,00 динара, највећа у областима 06 (29.357,00 динара) и 08 (28.134,00 динара), најмања код образовања, науке, културе-1.000,00 динара.

Процент ублажавања за цео регион је 4,95, највише га је у области здравства-39,53%, најмање код ЈРМ-0,37%. Ублажавања није било на шифрама 03, 05, 07 и 09.

Евидентно је да је највећи **број предмета** на извршењу у 2006. и 2007. години имало Веће за прекршаје Нови Сад и да је одатле проистекао и највећи број наплаћених новчаних **казни** и паушалних трошкова, као и њихов **укупан износ**. Овакав резултат потпуно је логичан с обзиром да Веће Нови Сад (и независно од врсте прекршаја) покрива подручје целе АП Војводине. Обрнуто, најмањи број предмета у обе године имао је регион Зајечара (са најмање општина), али не и укупно наплаћену казну, извршену на подручју Већа за прекршаје Смедерево (2006. година) и региона Крагујевца (2007. година). Редослед заступљености по прва три параметра видљив је у табели за подручје РС и несумњив без обзира на ограничења услед непотпуности података за територије Већа за прекршаје Ваљево и Ниш.

Казна затвора извршавана је углавном за дела из области саобраћаја, јавног реда и мира и јавне безбедности, а изузетно због прекршаја из области привреде, војне обавезе и здравства. Овде нису рачунате ситуације које настају при замени неплаћене новчане казне у казну затвора већ искључиво кроз решења изречене затворске санкције којих је у 2006. години највише било код Већа за прекршаје Нови Сад (1272, са трајањем од 17.200 дана), а најмање на територији Лесковца (87, у трајању од 1367 дана). У првих шест месеци 2007. године поново је затворских казни највише извршено у АП Војводина (567, 7524 дана), најмање на подручју Већа за прекршаје Смедерево (44, са 606 дана трајања).

Просечна новчана казна у 2006. години за све регионе је 4.960,00 динара, од чега 6.990,00 на подручју Војводине (највећа) и 2.509,00 динара у региону Краљева (најмања). У првој половини 2007. године сва три показатеља бележе пораст па је просечна новчана казна на подручју Србије 6.921,00 динар, највећа код Већа за прекршаје Београд (9.108,00 динара), најмања на територији коју покрива Веће за прекршаје Крагујевац (4.375,00 динара). У свим регионима, осим Крагујевца, просечна новчана казна извршавана у 2007. години је у односу на 2006. годину у порасту. Гледано по областима и регионима, највећа просечна казна извршена је на подручју Већа Нови сад на шифри 06 (радни односи, 254.463,00 динара), па Београд, у области финансија (89.285,00 динара). Најмању извршену просечну казну имала је област образовања, науке, културе и информисања (шифра 07, 1.277,00 динара) на подручју региона Ниш, али овај показатељ не мора бити тачан због половично прикупљених података. У 2007. години највећа просечна извршена казна је код Већа за прекршаје Београд, на шифри 05 –финансије (384.200,00 динара) и шифри 06-радни односи (70.396,00 динара). Без разлике за целу Србију важи и да су управо у области радних односа у 2007. години биле најзнатније новчане казне. Најмању просечну казну имала је област одбране и

војске на подручју Крагујевца (900,00 динара) и образовања, културе и информисања на територији Ужица (1.000,00 динара).

По броју предмета у којем је у 2006. години **казна ублажена** по неком основу (изрицањем казне испод најмање мере казне, али не испод најмање законске мере те казне, изрицањем новчане уместо казне затвора и изрицањем само новчане или само затворске казне када су предвиђене обе кумулативно, чл. 38 Закона о прекршајима), не рачунајући Веће за прекршаје Ниш, предњачи Веће Београд са 8,78%, а најређа примена овог института уочљива је код Већа Нови Сад, свега 0,67%. У 2007. години највише је ублажених казни на територији Зајечара, а најмање поново у АП Војводина. По областима, у 2006. години најчешћа ублажавања бележе се у области привреде (Београд, 62,12%), најређа на шифри 10 (управа) код Већа Нови Сад. Током периода јануар-јун 2007. године извршаване су санкције са највећим ублажавањем у оквиру радних односа (Веће за прекршаје Зајечар, 40%) и у области здравства (Ужице, 39,53%), а најмањи је проценат на шифри 01 (јавни ред и мир) код Већа Смедерево-само 0,13. И иначе за већину подручја важи да је најмањи проценат ублажавања био управо у овој области, саобраћају и јавној безбедности. При поређењу 2007. и 2006. године такође се утврђује да су Већа за прекршаје Ваљево, Зајечар, Смедерево и Ужице имала пораст извршења решења са ублаженим санкцијама (што не значи и пораст таквих одлука), а да пад ублажавања постоји у решењима извршаваним на подручју Београда, Крагујевца, Краљева и Лесковца (што не значи и пад ублажавања при одлучивању). Код Већа за прекршаје Нови Сад однос је идентичан, а Ниш није узет у обзир јер није установљено да ли је ублажавања уопште било или не.

Табеле за регионе сачињене су на основу претходно прибављених података за све првостепене органе, који у овом истраживању нису дати засебно. Занимљиво је нпр. да је на подручју града Београда у области привреде ублажено чак 68,26% санкција али и да су већу просечну казну у овој области имала укупно три Већа-Зајечар, Краљево и Нови Сад, а да је рецимо у само 5 одлука у области финансија 2007. године код истог суда (Београд) наплаћена казна од 1.921.000,00 динара, док је у Војводини свега 6 првостепених органа на шифри 05 имало предмете. Такође, у оквиру 217 предмета из области одбране, на подручју Већа Ниш чак 136 припада општини Куршумлија, на подручју Већа Лесковац 99 је забележено у Прешеву, али зато ових прекршаја нема у 31 органу који припада Већу за прекршаје Нови Сад. У броју од 424 предмета везаних за радне односе код истог Већа 122 је на територији општине Зрењанин (више од четвртине), 46 у Житишту, 36 у Сечњу и само 6 у Новом Саду, док у броју од 431 предмета због повреде прописа о радним односима у региону Лесковца Куршумлија учествује са 88. Значајан број извршених санкција имала је и Суботица на шифри 03 (јавна безбедност). Из наведених показатеља могу се извући и одређени закључци, о чему ће накнадно бити речи.

2. РЕПУБЛИКА СРБИЈА

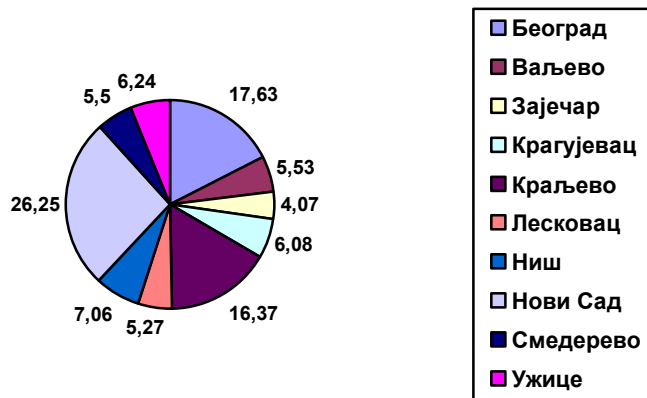
Територија државе Србије подељена је у 29 округа, од којих се 5 налази на подручју Косова и Метохије, где из познатих разлога пројекат Економски аспект прекршаја није било могуће спровести. Преостала 24 округа сачињава 161 општина, а истраживање је извршено у 143, те је покрило 89,92% територије тзв. уже Србије. Другим речима, за нешто мање од 9/10 локалних самоуправа подаци су дати, а за 18 општина или 11,18% територије не.

Резултати по параметрима

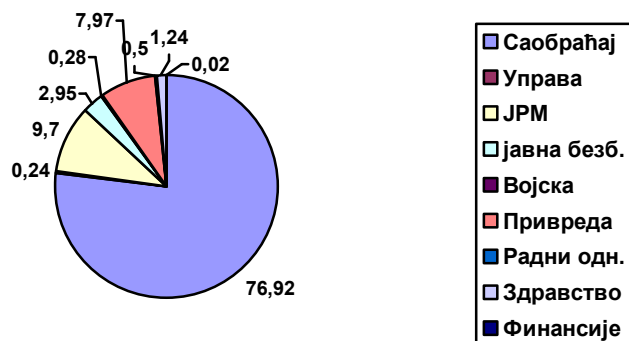
2006. година

а) број предмета:

почетни параметар истраживања је број извршених предмета, као трећи стадијум или степен прекршајног поступка (први је број примљених, други број правноснажно окончаних предмета). С обзиром да циљ пројекта није био приказ ефикасности и ажурности прекршајних судова у доношењу одлука већ првенствено њихова улога и значај у систему правосуђа гледано са економског становишта, природно је да се у истраживању пошло (и морало поћи) управо од ове завршне фазе тј. извршења одлука, а то су она решења која се више не могу побијати правним лековима. Другачије речено, резултат по наведеном параметру нити одговара нити може да одговара броју правноснажних предмета, а још мање предмета који су примљени код прекршајних органа, па ни крајњи овде исказани резултат није онај који би могао бити. Несумњива је међутим чињеница да су прекршајни судови у 2006. години, без 18 општина, извршили сами или преко замољених органа 460.281, а током првих 6 месеци 2007. године 189.664 решења. Уз резерве везане за чињеницу да на ширем подручју Београда подаци нису дати за 3 општине (тима првостепена органа), на територији Већа за прекршаје Ваљево за 4, подручју Крагујевца и Краљева за по једну јединицу локалне самоуправе и Ниша чак за 9, највише предмета извршено је на подручју АП Војводина коју, целу, покрива Веће за прекршаје Нови Сад, а најмање на територији Већа Зајечар, са 7 општина (редослед нема никаквог значаја у погледу оцене рада јер извршење наравно најпре зависи од броја општина које сачињавају неки регион, броја становника, броја противправних поступања, броја захтева овлашћених подносилаца, а тек на крају од начина и брзине поступања органа за прекршаје). Приказ је дат искључиво ради сагледавања учешћа појединих региона у укупном броју извршених одлука и, пошто подаци нису потпуни, посебно у случају Ниша, може да се окарактерише приближним, а не тачним.

У оквиру броја од 460.281 предмета, највише је извршених у области саобраћаја, а најмање на шифри 05-финансије.

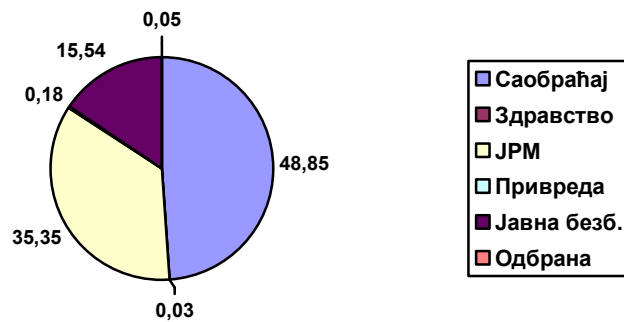
б) број санкција:

број извршених новчаних казни може и не мора да одговара броју извршених предмета. Наиме, у једном те истом предмету могуће је постојање више дела из исте, али и различитих области (нпр. више прекршаја истог лица учињених у јавном саобраћају, више прекршаја окривљеног из области привреде, али и једновремено чињење дела по Закону о јавном реду и миру и неког закона из области јавне безбедности). Суд увек процењује шта испуњава сврху кажњавања-опомена, новчана казна или казна затвора, или две од ове три или и све три санкције, па објашњење за одступање између показатеља 2 и 3 из табела стоји чак и онда када је број извршених новчаних и затворских казни у збиру (или само новчаних) мањи од броја предмета. Ова ситуација настаје када је нпр. изречена опомена са обавезом плаћања паушалних трошкова (опомене нису ушле у параметре, али су овакви предмети због трошкова такође предмети на извршењу) или када су наплаћивани само трошкове тамо где су санкције извршене раније, пре 2006. године. Утолико је број од 468.946 новчаних и казни затвора (у 460.281 предмета) несумњив-за све регионе осим, незнатно, Лесковца, број санкција је већи од броја предмета. Редослед заступљености исти је као код параметра број извршених предмета: на првом месту је Веће за прекршаје Нови Сад, па Београд,

потом Краљево, Ниш, Ужице, Крагујевац, Смедерево, Ваљево, Лесковац и, на крају, Зајечар. Затворске казне међутим не прате ово правило, а однос са новчаним казнама је следећи:

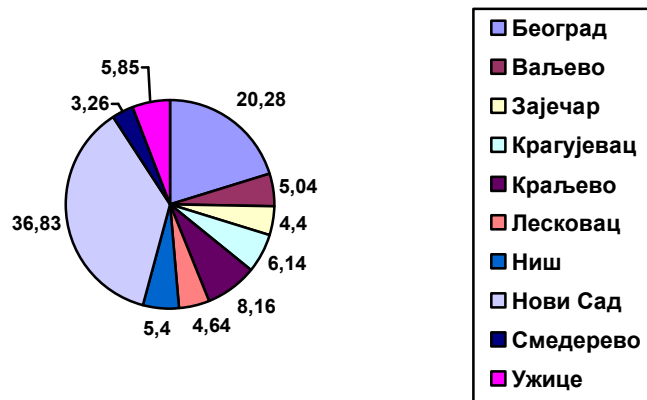
	новчане казне	казне затвора
Београд	99,24%	0,76%
Ваљево	98,80%	1,20%
Зајечар	98,74%	1,26%
Крагујевац	99,28%	0,72%
Краљево	99,27%	0,73%
Лесковац	99,64%	0,36%
Ниш	99,50%	0,50%
Нови Сад	98,97%	1,03%
Смедерево	99,61%	0,39%
Ужице	99,24%	0,76%.

Укупно извршених казни затвора је 3816, у трајању од 54666 дана, а по областима проценти су следећи:

в) износ извршене (наплаћене) казне:

овај параметар је за истраживање кључни и из њега се, опет уз резерве везане за подручје на којем су подаци прикупљани (143 првостепена органа), чињеницу да су се на извршењу могли наћи и налазили предмети примљени чак у 2002. години и након тога, са знатно нижим законским оквирима казни, те податак да велики број правноснажно окончаних предмета није извршен, донекле може стећи слика о улози прекршајних судова у буџетском систему државе, пошто се санкције за прекршаје уплаћују управо у корист буџета РС. Укупно наплаћена казна на нивоу Србије у 2006. години је 2.307.135.502,00 динара или приближно 28.839.193 ЕУ, а удео појединих региона је следећи:

Овде се може направити паралела са параметром 1 и закључити да нпр. Београд, Зајечар, Крагујевац, Нови Сад и Ужице „уносе“ у буџет већи проценат казни од процента предмета којим учествују у извршењу. Код Већа за прекршаје Ваљево, Краљево, Лесковац, Ниш и Смедерево овај однос је обрнут што, поново уз наведена ограничења, може бити последица нешто блаже казнене политике али и узроковано врстом прекршаја која је била предмет поступака (потпуно су различити распони казни нпр. по Закону о заштити потрошача, Закону о јавном реду и миру, Закону о основама безбедности саобраћаја на путевима итд.), а што даље диктира одлуке судова. Занимљиво је да је сам град Београд буџету Србије допринео са око 19% укупних средстава, а АП Војводина са нешто више од 1/3.

Уколико се износ наплаћених казни раздели по областима прекршаја како се по класификацији прате, ЈРМ чини 128.071.991,00 динара, саобраћај 1.746.847.702,00 динара, јавна безбедност 36.777.158,00 динара, привреда 174.128.340,00 динара, финансије 2.253.350,00 динара, радни односи 145.765.476,00 динара, образовање 2.510.524,00 динара, здравство 59.257.389,00 динара, одбрана 2.753.580,00 динара и управа 10.873.092,00 динара. Одавде се утврђује и однос укупног броја казни у некој од области према износу казне коју та иста област даје, с тим што је неспорно да изузетно високо учешће у укупно наплаћеној казни од око $\frac{3}{4}$ (75,7%) отпада на саобраћај, а готово су занемарива средства која у буџет буду унета по основу повреде прописа из области војске и одбране те културе, информисања и образовања.

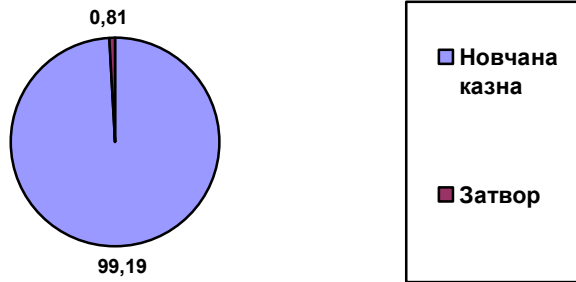
област	учешће у укуп. бр. казни (у процентима)	учешће у укуп. износу казне (у процентима)
ЈРМ	9,8%	5,6%
Саобраћај	76,4%	75,7%
Ј. Безбедност	3,2%	1,6%
Привреда	8,0%	7,5%
Финансије	0,02%	0,1%
Радни односи	0,5%	6,3%
Образовање	0,1%	0,1%
Здравство	1,3%	2,5%
Одбрана	0,2%	0,1%

Управа

0,2%

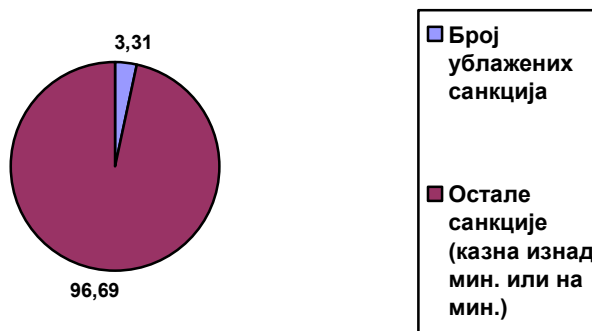
0,5%

Просечно изречена-извршавана казна за цело подручје је 4.960,00 динара или приближно 62 ЕУ по кажњеном. Истовремено, просек изрицане и извршаване казне затвора за посматрани период је 14,32 дана. У укупном броју санкција проценат учешћа затвора на нивоу државе је међутим занемарив, свега 0,81.

г) број предмета у којима је казна ублажена:

овај показатељ важан је у сфери казнене политике и евентуално би могао послужити као њен, али и коректив у законодавној области. Начини ублажавања су различити (помињани чл. 38 важећег Закона о прекршајима). Кроз истраживање није утврђивано који од ових модуса је примењиван, већ само број предмета (у оквиру извршених) у којем је то учињено, а који на подручју Србије износи 15.256. И овај податак је дакле релативан јер у броју неизвршених решења све санкције такође могу бити ублажене, али и ниједна, те дати проценти не представљају слику начина рада прекршајних судова у целини већ само у испитиваном делу (извршење). Однос је:

Процент ублажавања по регионима и по областима (независно од подручја Већа) је следећи:

Веће за прекршаје	процент	област	процент
-------------------	---------	--------	---------

Београд	8,78%	JPM	2,99%
Зајечар	6,09%	саобраћај	1,70%
Ваљево	5,99%	јавн. безб.	5,33%
Крагујевац	1,05%	привреда	15,89%
Краљево	2,58%	финансије	8,52%
Лесковац	2,04%	рад. односи	11,00%
Ниш	-	образовање	2,49%
Нови Сад	0,67%	здравство	14,61%
Смедерево	1,12%	одбрана	2,07%
Ужице	4,42%	управа	3,78%

Уочљиво је да је ублажавање казне незнатно на подручју АП Војводина, а највеће на територији Већа за прекршаје Београд. Низак проценат у примени чл. 38 Закона о прекршајима имају и региони Крагујевца, Краљева, Лесковца и Смедерева (за Ниш је остало непознато да ли ублажавања код првостепених органа који су податке доставили уопште није било или овај параметар није утврђиван). Узрок изнетих разлика поново може бити у врсти прекршаја који се појављују пред првостепеним органима, али и оцени самих судија која је то санкција оправдана у сваком конкретном случају и шта јесу стварне могућности кажњених лица у плаћању а да се при томе не угрози егзистенција јединки или опстанак привредних друштава и предузетника у обављању делатности. Из прегледа по областима произилази да се са ублажавањем највише ишло у области привреде, па здравства и радних односа. Овде треба поновити констатацију да су прекршаји повреде јавног поретка са врло танком линијом разграничавања од привредних преступа и да мноштво закона привредне преступа и не познаје, већ само кривична и прекршајна дела. Закон о прекршајима као основни за поступање прекршајних органа дао је општи оквир у прописивању новчаних казни кроз посебне законе, па тако новчана казна физичком и одговорном лицу у неком привредном друштву може да износи максимално 50.000,00 динара, предузетнику максимално 500.000,00 динара и правном лицу 1.000.000,00 динара. У посебним законима распон је одређен различито. Тако је за појединца максимална казна по Закону о јавном реду и миру 30.000,00 динара, али је то истовремено и минимална казна у случају неовлашћеног промета робе физичких лица (тзв. бесправна улична продаја); по Закону о приватним предузетницима најозбиљније санкције управо за предузетнике су са распонем од 50.000,00 до 200.000,00 динара, а у примени најчешће казнене одредбе у којима је доња граница 10.000,00, а горња 100.000,00 динара. Али, уколико предузетник учини прекршај по нпр. Закону о заштити потрошача, Закону о оглашавању, Закону о вину и ракији итд., минимална запрећена казна је 100.000,00 динара, а по Закону о раду и Закону о безбедности и здрављу на раду чак 400.000,00 динара. У Закону о дувану или Закону о оружју и муницији, опет у случају предузетника, најмања казна је „спуштена“ на само 5.000,00 динара. Код правних лица минимум је готово по свим законима 100.000,00 динара, а негде је доња граница подигнута на 300.000,00 динара (Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама), или читавих 800.000,00 динара (Закон о раду, Закон о безбедности и здрављу на раду) или 150.000,00 динара

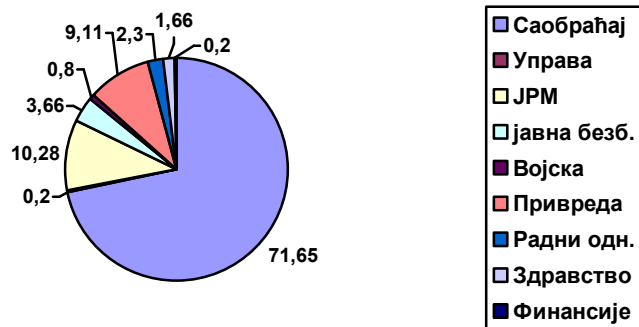
(Закон о вину и ракији). Очита је интенција законодавца да у областима које јесу од кључног значаја за функционисање државе-сигурности и здрављу људи, спречавању злоупотребе туђег рада, сузбијању нелегалне трговине итд.-, казне буду репресивније, што је и оправдано. У пракси овај приступ, кроз поштовање правила о индивидуализацији казни, управо преко института ублажавања казни као законом дозвољеног начина релативно често трпи корекције. Ово се такође може сматрати оправданим јер у истој равни свакако не могу бити рецимо бесправна продаја половне робе на местима где то није дозвољено (ово дело углавном чине лица на ивици егзистенције) и недозвољени промет робе од стране лица која то чине у већем обиму, на више места и у дужем интервалу, уходаним путем и чак ангажујући треће особе, при чему се у оба случаја формално ради о тзв. сивој економији. Или, није иста ситуација када послодавац има непријављених 17 радника, а утврди се да такво стање траје више месеци, или једног зато што то сам радник, наравно условљен примањима, бира. Према томе, разумљив је однос државе према изнетој проблематици као што је разумљиво и фактичко поступање судова (не треба заборавити да и судије и окривљени живе у приближно истим спољним условима), а оно што може бити питање јесте мера правичности која се кроз санкције постиже. Са сталним притиском норме судови не могу доћи до ове тако битне компоненте саме казне јер постоји временско ограничење за прикупљање валидних информација о томе да ли неку санкцију треба ублажити или не (пример „помоћи“ такве врсте може нпр. бити Закон о заштити конкуренције који за учесника на тржишту за којег се докаже да је рецимо злоупотреби свој доминантан положај прописује новчану казну у распону од 1% до 10% укупног годишњег прихода оствареног у претходној обрачунској години, а овај податак се једноставно прибавља преко пореске управе и одлуку судије аутоматски чини саображеном макар економској снази привредног субјекта). При подношењу захтева овлашћени подносиоци се у ову проблематику уопште не упуштају нити је то њихова обавеза, довољно је да је прекршај учињен, али би кроз жалбе могли утицати на формирање уједначенијег приступа при кажњавању (велике су нпр. разлике у проценту ублажавања за шире подручје Београда и АП Војводину а ова два дела су, бар по економској развијености, на приближном нивоу).

д) принудна наплата:

принудна наплата спроводи се у случају неплаћања трошкова поступка и свих новчаних казни чији износ, по важећем Закону о прекршајима, прелази 15.000,00 динара (у случају предузетника, физичких и одговорних лица) односно свих новчаних казни, без обзира на износ, правноснажно изречених правним лицима. У истраживању су параметром „чека принудну наплату“ обухваћени, као што је и речено, предмети на извршењу независно од тога из које године потичу, с тим што из техничких разлога није проверавано на шта се принудна наплата односи, да ли само на трошкове или само на новчане казне или и на једно и на друго (реално је у питању ова трећа ситуација). Крајњи број, на крају 2006. године, за целу Србију, био је 30.944 (и наново уз ограничење непокривености свих органа, којем се овде делом додаје и подручје Већа за прекршаје Крагујевац за које је по областима прекршаја негде дата укупна цифра ненаплаћене казне а негде број предмета). То значи да је најмање 30.944 одлука чекало поступање другог државног

органа у оквиру Министарства финансија. Уколико претпоставимо да је требало извршити само паушалне трошкове и да је њихов просек 1.000,00 динара (по Правилнику о накнади трошкова у судским поступцима максимални износ је 1.200,00 динара), а ова претпоставка је најмање могућа, добијамо износ од 30.440.000,00 динара „на чекању“, за који је неизвесно да ли би и да ли ће икада бити наплаћен. Ако пођемо од претпоставке да је у сваком предмету требало наплатити просечно изречену и извршавану казну на подручју Србије од 4.960,00 динара, што је такође нереално, износ који из субјективних или објективних разлога није у 2006. години унет у буџет је 153.482.240,00 динара. На ужем подручју Београда на крају 2006. године принудну наплату чекало је 2266 предмета, а ненаплаћено стајало 79.579.350,00 динара, што по предмету чини 35.118,00 динара. У првих шест месеци 2007. године код истог суда број предмета који је чекао принудну наплату је 3008, са износом од 108.753.200,00 динара, што је у просеку 36.154,00 динара по предмету. Уколико је просечна ненаплаћена казна код Градског судије за прекршаје града Београда за 2006. годину адекватна ненаплаћеној просечној казни у целој Србији, оптимални неизвршени износ у држави, дакле оно што је у буџет могло бити унето а није, износио би 1.086.691.300,00 динара. Све претпоставке изнете су стога што је евидентно да знатна средства по судским одлукама стоје у некој врсти празног простора, да су приходи тиме умањени а да се предмети сукцесивно, по годинама, архивирају као половично извршени или неизвршени због застарелости. Питање заслужује озбиљнију анализу надлежних институција посебно због оних подручја где је степен принудне наплате јако низак, а број предмета велики или број мањи али са високим казнама, пошто се у оба случаја ради о парадоксалној ситуацији да последице противправног поступања не трпе лица на оним територијама где је познато да се принудно извршење не спроводи или лица која су кажњена драстичније, а то значи за тежа дела. Из приложене табеле јасно је да изразит проблем постоји на подручју Већа за прекршаје Краљево (42,6% броја предмета у Србији), у оквиру којег код органа за прекршаје Нови Пазар (25,2% од свих предмета). Проблем је изражен и на подручју Већа за прекршаје Смедерево и Зајечар, а рекло би се да га нема на територији Већа Ниш и Ваљево, али су управо код њих подаци непотпуни.

По областима, проценат предмета који чекају принудну наплату је:

ђ) паушални трошкови:

ни код овог параметра подаци нису потпуни јер недостају за цело подручје Већа за прекршаје Ваљево и низ општина у којима истраживање није вршено. Крајњи исход за 2006. годину је 176.794.926,00 динара, што је у просеку 406,00 динара по предмету. Просек за 2007. годину је 476,00 динара, с тим што наравно постоје разлике од региона до региона, као и код сваког показатеља.

првих 6 месеци 2007. године

За првих шест месеци 2007. године готово да важи све што је за извршење речено за целу 2006. годину. Извршено је 189.664 предмета са 188.339 новчаних и 1.844 затворске казне, а укупан финансијски резултат је 1.303.567.063,00 динара. Казна је ублажена у 4.898 случајева, док је на дан 30. јуна принудну наплату чекало 25.186 предмета. Параметри су исказани у табелама за регионе и крајњој, за Србију, те нема потребе да се посебно коментаришу. Уочљиво је да у поређењу ова два временска периода постоји:

-код броја извршених предмета и, следствено, броја извршених новчаних и броја извршених затворских казни, релативан пад у 2007. години, али уз констатацију да ефекти рада државних органа увек више долазе до изражаја у другој половини године;

-код укупног износа наплаћене казне-релативан пораст;

-код укупног трајања казне затвора-релативан пад;

-код броја предмета у којима је казна ублажена-знатнији релативан пад, и,

-код броја предмета који чекају принудну наплату, гледано само према физичком броју, знатан релативни пораст. Али, код овог показатеља поређење је заправо неодрживо, исто као и укупан број за 18 месеци, јер цифра од 25.186 предмета који су на дан 30. јуна 2007. године чекали принудну наплату може садржати исто толико или мање предмета пренетих из 2006. године као што се погрешно може закључити да је разлика предмета у односу на 2006. годину извршена, а можда није, већ су они или застарели или само делом извршени (управо чињеница да по одлукама није поступано онемогућава било какве математичке операције и прављење паралела по временским интервалима).

Прекршајни органи су за 18 месеци у буџет Републике Србије унели средства у висини од 3.874.227.787,00 динара. То је резултат без новчаних казни за 18 јединица локалне самоуправе и паушалних трошкова за 22 општине. Стваран исход, дакле онај који кроз истраживање није исказан а постигнут је, може се добити на више начина, а овде је примењен упрошћен приступ. Ако пођемо од идеалне претпоставке да је свака јединица локалне самоуправе у 2006. години у буџет унела 16.133.814,00 динара (2.307.135.502,00 динара подељено са 143) и ту цифру помножимо са 18 општина за које подаци нису дати, крајњи збир за исту годину на подручју Србије је 2.597.544.152,00 динара наплаћене казне. На ову цифру треба додати просечно извршаване паушалне трошкове по општини од 1.271.905,00 динара (176.794.926,00 динара подељено на 139 првостепених органа), помножене са 22 (то је број локалних самоуправа без показатеља), на који начин се добија износ од укупно 204.776.853,00 динара наплаћених трошкова. Тиме је претпостављени крајњи ефекат за 2006. годину 2.802.322.015,00 динара (заокружено на 2.802.000.000,00 динара). Онај који се могао постићи добија се множењем броја предмета на принудној наплати у тој години (30.944) са просечном новчаном казном од 4.960,00 динара, што даје 153.482.240,00 динара, и просечним трошковима од 406,00 динара, што даје 12.563.264,00 динара. Износ од 166.045.500,00 динара би, према томе, био најмања ненаплаћена сума, а могући исход за 2006. годину око 2.968.000.000,00 динара. Али, уколико неизвршених 30.944 предмета помножимо са просечном ненаплаћеном казном на подручју града Београда (35.118,00 динара), могући приход буџета по истом основу би тада износио приближно 1.087.000.000,00 динара, а заједно са оствареним, и без паушалних трошкова, 3.889.000.000,00 динара. Најкраће:

-крајњи ефекат рада прекршајних органа у 2006. години према (непотпуном) истраживању је 2.307.135.502,00 динара-око 29 милиона еура;

-реално остварени и овде претпостављени ефекат рада прекршајних органа у 2006. години је око 2.802.000.000,00 динара или 35 милиона еура;

-најмањи ефекат који се у 2006. години могао добити је око 2.968.000.000,00 динара-приближно 37,1 милиона еура;

-оптимални ефекат који се у истој години могао остварити је приближно 3.889.000.000,00 динара-око 48,6 милиона еура.

Закључак, препоруке

Истраживањем су неспорно постигнути циљеви због којих је и вршено, али **треба поновити да исказани резултати не важе за целу (централну) Србију, већ за њен претежни део и да стога не испуњавају критеријум потпуности и поузданости.** Осим тога, због једино могуће технике којом је пројекат спровођен и временског ограничења, **параметри нису конкретизовани за сваку подгрупу прекршајних области већ се остало на општем, доста површеном терену,** што је сметња за давање ваљаних препорука. Најзад, и што је најбитније, **резултати не одражавају садашњу улогу органа за прекршаје јер се односе на санкције**

изричане почев од 2002. године па надаље, извршаване у 2006. и 2007. години, са знатно блажим законским оквирима казни у односу на важеће, поштрене тек крајем 2005. године (то значи да се реална слика о садашњој улози судова за прекршаје може имати 2009. или 2010 године). Домет истраживања је дакле у овом делу ограничен, како је и речено, објективним разлозима, али се, независно од свих недостатака, са сигурношћу се може рећи:

- да прекршајни органи у целини оправдавају сврху свог постојања, неvezано од тога да ли се она оцењује у односу на друге државне органе мимо правосуђа, само правосуђе, државу у целини или лица против којих се прекршајне санкције предузимају. Најпре, прекршајни судови су у 2006. години, према реалном уносу средстава у буџет у висини од 2.802.000.000,00 динара, могли да „издржавају“ себе (први и други степен), сва тужилаштва у земљи, републичко правобранилаштво и Врховни суд. Другачије речено, поменути износ покривао је нешто више од четвртине прихода из буџета намењених апсолутно свим правосудним органима (од којих се убедљиво највећа средства одвајају за општинске, затим окружне па прекршајне судове. По Закону о буџету за 2006. годину, управо за финансирање прекршајних органа било је предвиђено нешто мање од 1.429.000.000,00 динара). За државу овај податак мора бити значајан и намеће неопходност што скоријег фактичког увођења прекршајних органа у систем правосуђа, са свим последицама које би то увођење морале да прате: сталношћу судијске функције, побољшању материјалног положаја свих запослених, побољшању услова рада и инсистирању на високој професионалности и стручности. Финансијски ефекат од око 35 милиона еура свакако је најбољи у оквиру судова, а у односу на друге државне органе (материја пореских, девизних и царинских прекршаја) реално лошији, али свеједно није за потцењивање. Најзад, постојање прекршајних судова од посебног је значаја како за државу, у домену спровођења њене законодавне политике, тако и за лица која противправно поступају и која због тога трпе конкретне последице. Овде се долази на други закључак да

-прекршајни судови у пракси нису поступали тако или толико репресивно да би се нпр. довела у питање егзистенција појединаца и пословање привредних субјеката односно зауставила приватна иницијатива. Напротив, кроз предмете је очигледно коригована нешто строжија законодавна политика и то само у одређеним областима (радни односи, здравство, привреда), дакле сектору чије функционисање почива на приватној својини и предузетништву. Овакву казнену политику прећутно су подржали и подносиоци захтева одсуством жалби на првостепене одлуке. У Србији у поменутом периоду није извршена (дакле ни претходно изречена) ниједна максимална новчана казна предвиђена за предузетнике или привредна друштва, а тамо где су оне знатније реч је или о озбиљним пропустима или је сам минимум казне превисок. Према параметрима се закључује обрнуто-казна од око 62 еура је просечна за сва кажњена физичка и одговорна лица, предузетнике и привредна друштва, што, у време када су санкције извршаване (и без урачунавања камата на неплаћене износе у случају кашњења), није било у несразмери са њиховим финансијским могућностима. За првих 6 месеци 2007. године овај износ је повећан на 86,5 еура и реално је да је у садашњем моменту далеко знатнији јер се, у претежном броју случајева, при крају 2007.

године заправо тек започело са извршавањем предмета примљених код првостепених органа у 2006. години, као години повећања или увођења нових, високих санкција. Тешко је рећи да ли такви материјални издаци, посебно у случају Закона о раду и Закона о безбедности и здрављу на раду, могу довести нпр. до отежаног пословања или чак и ликвидације привредних друштава и предузетника (и тиме онемогућавања права на рад). Аргументи се могу изнети и у прилог доследне примене поменутих Закона и у прилог потребе да се доња казнена граница коригује нижим минимумом (што би судијама дало већи простор за одмеравање казне која свеједно највише може да износи 1.000.000,00 динара). Из перспективе кажњених односно њихове економске позиције санкција се увек доживљава субјективно, као престога, али је објективно **и само према истраживању реч о релативно благом приступу судова** наведеној проблематици. Тај се приступ ипак не може битније мењати док се не измене сви други услови живота и привређивања.

Далеко прецизније податке о ефектима рада прекршајних судова од оних који су добијени овим истраживањем могу имати и имају како Министарство финансија тако и Министарство правде. Задатак пројекта није био да те податке понови већ да, у мери у којој је то било могуће, упозна ширу јавност, а то значи и саме прекршајне органе, овлашћене подносиоце, органе који спроводе извршење санкција и све друге заинтересоване, о улози овог дела правосуђа у целини. Добијени резултати јесу основ за давање конкретних **препорука**:

-другачије **уредити и организовати начин принудне наплате** која се очигледно у мноштву предмета не спроводи, а што је несумњиво од штете за државу и донекле доводи у питање сврсисходност рада прекршајних судова. С обзиром да се непоступање управа углавном правда неисплативошћу улажења у поступак (због ниских паушалних трошкова у одлукама), а које оправдање не стоји бар у предметима са знатним новчаним казнама, посао државе би био да наведени проблем регулише или кроз законодавни оквир или договором на нивоу Министарства правде и Министарства финансија (не треба заборавити да би, у најмање вероватној ситуацији, ненаплаћени износ од 166.045.500,00 динара у 2006. години био довољан за финансирање нпр. Републичког јавног тужилаштва и свих већа за прекршаје у истој години. У оптималној варијанти, са наплаћених 1.087.000.000,00 динара, „издржавала“ би се апсолутно сва тужилаштва у земљи).

-радити на **приближавању казнене политике** (које не подразумева и апсолутно уједначавање јер се онда губи смисао индивидуализације казне). Овај задатак могао би практично да почне да се остварује формирањем Вишег прекршајног суда као јединственог на нивоу Србије, чије постојање подразумева и заузимање ставова по различитим питањима прекршајног права која до сада нису уједначено третирана;

-**устројити вођење прекршајних евиденција** по унифицираном моделу за целу државу, од тренутка уласка предмета у поступак до његовог окончања тј. архивирања, тако да се у сваком моменту могу добити тражени подаци по било ком основу (врста прекршаја, фаза поступка, поједина дела, број кажњених, њихов статус, висина и врста казне итд.). Овакво евидентирање подразумева увођење компјутерског система и тамо где то није учињено, дакле у свим прекршајним судовима без разлике;

-с обзиром да драстичне санкције према садашњим законским решењима могу да погоде сектор који почива на приватном власништву препорука је и да надлежно министарство са тим сектором, инспекцијским органима и свим другим заинтересованим лицима **организује састанке у циљу упознавања** са обавезама у пословању, могућим санкцијама због противправног поступања и разрешавању проблема у назначеној области на начин који је од интереса и за државу и за привредна друштва и предузетнике (**едукација**).

сумарни резултати истраживања

Истраживањем су прикупљени подаци о броју извршених предмета, броју и висини укупно наплаћених новчаних казни и извршених казни затвора, броју предмета у којима су санкције ублажене и броју предмета који је на крају 2006. године и на дан 30. јуна 2007. године чекао принудну наплату.

Пројекат је спроведен у 143 првостепена органа за прекршаје или нешто мање од 9/10 укупне територије тзв. централне Србије. У 18 јединица локалне самоуправе истраживање није вршено.

За 2006. годину обрађено је 460.281 извршених предмета, са 465.148 новчаних казни и 3816 казни затвора, што значи да је новчана казна изрицана у 99,19% случајева, а казна затвора у 0,81% свих ситуација.

Просечна новчана казна је 4.960,00 динара или приближно 62 еура по кажњеном. Највећа просечна казна је на подручју АП Војводина (6.990,00 динара), најмања у региону који покрива Веће за прекршаје Краљево (2.509,00 динара). Просечно, казна затвора изрицана је са трајањем од 14,32 дана.

По областима, највећа просечна казна је на шифри 06 (радни односи), најмања у области образовања, науке и културе-1.277,00 динара.

Износ наплаћене казне на нивоу Србије је 2.307.135.502,00 динара или приближно 29 милиона еура. Тај износ није реалан нити правилно одсликава садашњу улогу прекршајних судова јер истраживање није обављено за целу Србију, а „покрило“ је санкције изрицане углавном пре ступања на снагу закона којим су све санкције знатно увећане, у неким случајевима чак и 30 пута.

У поменутом износу степен учешћа АП Војводина је незнатно изнад трећине, а Београда на 1/5 свих средстава.

Највећи проценат новчаних казни у буџет је унет по основу прекршаја из области саобраћаја, затим привреде, радних односа, јавног реда и мира, здравства, јавне безбедности, управе и, једнако, одбране и финансија.

Паушални трошкови наплаћени су у висини од 176.794.926,00 динара, просечно 406,00 динара по предмету.

Казна је ублажена у 15.256 предмета или 3,31% свих случајева. Највећи проценат ублажавања имало је Веће за прекршаје Београд-8,78%, најмањи Веће Нови Сад-0,67%.

По областима, казне су најчешће ублажаване у области привреде па здравства и радних односа, најређе на шифри 02-саобраћај.

Принудну наплату на крају 2006. године чекало је 30.944 предмета, што значи да у буџет Републике Србије у тој години није унет износ од најмање 30.944.000,00 динара, а оптимално износ од око 1.086.691.300,00 динара. Чак 42,6% свих неизвршених предмета стоји међутим на подручју Већа за прекршаје Краљево, са најдрастичнијом ситуацијом у општини Нови Пазар.

У првих 6 месеци 2007. године ефекти су позитивни јер, иако постоји релативан пад броја извршених предмета, пад извршених новчаних казни и казни затвора, укупан износ наплаћене казне бележи пораст, укупно трајање казне затвора релативан пад и ублажавање санкција знатнији релативан пад.

Са финансијским ефектом од приближно 2.802.000.000,00 динара у 2006. години прекршајни органи финансирани су (или могли да финансирају) четвртину целокупног правосуђа у Србији.